

הכנס המדעי ה-17
מחקר, עיון ויצירה באורנים – תשע"ו

אמנות ויצירה

יו"ר: יעל גילעת

אל המגדלור: רישומים למרת רמסיי

To the lighthouse: Drawings for Mrs. Ramsay

במאי 2015 הוצגה תערוכתי "אל המגדלור: רישומים למרת רמסיי", במרכז ההנצחה בטבעון באוצרותה של טלי כהן גרבוז. התערוכה זכתה לתמיכת הרשות למחקר ולהערכה באורנים.

בעקבות קריאה בפרק הראשון בספרה של וירגינייה וולף "אל המגדלור", יצרתי סדרה בת כ-20 רישומי דיו ועיפרון על נייר, בהם אני משתהה על החוויה הרגשית שהציפה אותי בעת הקריאה ובעקבותיה. הפרק פורש ערב אחד בחיי משפחת רמסיי השוהה בבית קיץ בחופי סקוטלנד למול מגדלור. הילד, גיימס, המבקש להפליג למחרת למגדלור מעורר מחלוקת בין ההורים: האם מעודדת את רצונו ואילו האב הרציונלי, פרופ' לפילוסופיה, פוסק כי מזג האוויר לא יהיה יפה ולכן בקשת הילד לא תוכל להתממש.

הכתיבה של וירגינייה וולף עוררה את חושיי, את סקרנותי והתפעלותי, שכן היא עוקבת אחר התהוותן הפתלתלה של המחשבות, הרגשות והחוויות הפנימיות של הנוכחים בבית וחושפת את מורכבותה ושבריריותה של התודעה. בעבודות הרישום התמקדתי בעיקר בדמות האם, מרת רמסיי, וביחסיה עם בנה ובעלה. יכולתה של וירגינייה וולף לעמוד על רגע, רגע שהוא בר-חלוף, בו מתהווה איזו טרנספורמציה של תודעה, ריתקה אותי במיוחד ועוררה בי הד רגשי ותודעתי ורצון לתת לכך ביטוי ציורי.

ברצוני להציג את העבודות שהוצגו בתערוכה, תוך עיון במרכיבים הנראים לי מהותיים בשפת הרישום שפיתחתי. בנוסף, ברצוני לפרוש את הדילמות, ההתלבטויות, ההחלטות, הוויתורים והקשיים, כמו גם את הגילויים והחידושים שהתגלו לי בעת העבודה.

מילות מפתח: וירגינייה וולף, זרם תודעה, רישום, רישום של העבר, רישום של הרגע

הצילום כמדיום המאפשר התבוננות וצמיחה בבני נוער

Personal growth through the lens of the camera in adolescents

העידן האינטרנטי מתווה שיח חדש המתקיים בו באופנים שונים. כ-77% מהאוכלוסייה בישראל צורכים אינטרנט באמצעות מחשב אישי או נייד. על פני הרשת מתבצעות רבות מהפעילויות היומיומיות כגון אינטראקציות חברתיות, צרכנות, תרבות פנאי, ובעיקר שיתוף תמונות באופן יומיומי ואינטנסיבי. בשנים האחרונות התרחב הדיון האקדמי אודות השפעותיהם של אתרי מדיה חברתית על דפוסי התנהגות אנושית. כחלק ממערך האינטראקציות ברשת, אתרי שיתוף תמונות הפכו לפופולריים ביותר.

אינסטגרם לדוגמה, דיווחה בדצמבר 2010 על מיליון משתמשים רשומים ובמאוס 2014 דיווחה החברה כי הגיעה ל-200 מיליון משתמשים רשומים. פייסבוק, נכון לאוקטובר 2012, דיווחה על 955 מיליון משתתפים רשומים. החברה מדווחת כי מדי יום עולות בפייסבוק יותר מ-250 מיליון תמונות.

השינויים הטכנולוגיים של השנים האחרונות בתחום הצילום, בשילוב עם שינויים קוגניטיביים, תרבותיים וסוציולוגיים, הפכו את תפקיד הצילום האישי ממשמר זיכרון (תמונות פורטרט וצילומים משפחתיים לאלבום) למעצב זהות עצמית (שימוש אישי, כלי ליצירת תקשורת חברתית שאינו מיועד להיות שמור ומוצג). התמונות כיום נשלחות באופן מיידי, כך שהדימוי הצילומי מהווה תחליף למילה הכתובה

והמדוברת. התמונות מהוות לא רק אמצעי תקשורת ושפה בין אנשים, אלא באמצעות אישור (like), יש בהן כדי להשפיע על מצב רוחו של מקבל התגובה ולתרום לחיזוק או לפגיעה בדימוי העצמי. אישור חברתי זה לתצלומים העולים לרשת האינטרנטית נמצא כמשפיע גם על הזהות החברתית של היחיד.

מתבגרים משתמשים במדיום הסלולרי והאינטרנטי של שיתופי תמונות. כ-92% מגולשי האינטרנט בישראל עד גיל 18 משתמשים ברשתות חברתיות, 76.4% מגילאי 12-14 וכ-80% מגילאי 15-17, נוהגים להעלות ולשתף תמונות בתדירות הגבוהה ביותר מבין המשתמשים באינטרנט. מאחר והזהות העצמית מתגבשת בגיל ההתבגרות, והעובדה כי מתבגרים מתייחסים לצילום של העצמי וצילום משותף עם אחר (selfi) כחלק משמעותי באינטראקציה חברתית, עולה השאלה באשר למידה בה שפה זו יש בה כדי להשפיע על ממדי צמיחה אישית יזומה (Personal Growth Initiative).

מטרת מחקר הדוקטורט שלי הינה לבחון את השפעת השימוש בצילום עצמי על ממדי צמיחה אישית בקרב בני נוער. ברמה יישומית, המטרה נבחנת באמצעות יישום והפעלת מודל התערבות תוך שימוש בצילום עצמי במהלך עבודה קבוצתית עם מתבגרים. בהרצאה אתמקד בשימוש בכלי הצילום ככלי המאפשר ביטוי והעלאת המודעות להצגת העצמי של המתבגר. אתאר כיצד במהלך עבודתי עם בני נוער נוכחתי כי פעולת הצילום ותהליך ההתבוננות בתמונות, מאפשר תהליך של שינוי חשיבה, כשהמתבגר מבנה מחדש את הדימוי העצמי שלו בהתאם לתמונות, ומייצר הבנה חדשה של היבטים רגשיים וחברתיים בחייו בעקבות ההתבוננות בהן.

מילות מפתח: מתבגרים, צילום, התבוננות, צמיחה אישית, יצירתיות

Gail Suskin

גייל סוסקין

תפיסות עצמי ותפיסות הגוף בקרב נשים חרדיות

Self-perception and body concept amongst Haredi women

החברה החרדית מבדילה ומפרידה את עצמה באופן מודע ומכוון מהחברה הסובבת בישראל במגוון תחומי חיים, ובהם תפיסת עולם ואידיאולוגיה, חינוך, אורח חיים וקוד לבוש. מחקר זה עוסק בנשים מהמגזר החרדי ומתמקד בתפיסות העצמי ותפיסות הגוף שלהן (Self-perception and body concept). סקירת הספרות העלתה כי עד כה לא נערך מחקר שהתמקד בנושאים אלו. מטרתו של המחקר היא למפות ולאפיין ממדים אלה בקרב נשים חרדיות בהשוואה לנשים חילוניות. בשונה ממרבית המחקרים העוסקים בחברה החרדית שנושאים אופי איכותני בלבד, מחקר זה משלב כלים איכותניים וכמותניים.

ההרצאה תעסוק בפרק אחד מתוך עבודה לשם קבלת תואר דוקטור העוסקת בתפיסות עצמי, תפיסות הגוף וקבוצות תנועה קצרות מועד לנשים חרדיות. הגישה המנחה את המחקר היא גישה רגישת תרבות. במחקר השתתפו 290 נשים בגילאי 23-55 מכל רחבי הארץ, מתוכן 145 נשים חרדיות מהזרמים השונים בתוך החברה החרדית ו-145 נשים חילוניות. המשתתפות ענו על חמישה שאלונים באופן אנונימי: שאלונים לדיווח עצמי המתיחס להערכה עצמית, רווחה נפשית, הערכה בגוף, השקעה בגוף ומאפייני אישיות. השאלונים הינם בעלי מהימנות ותוקף גבוהים ונעשה בהם שימוש במחקרים שונים בארץ ובעולם. טרם חלוקת השאלונים נעשתה התאמה מבוקרת לתרבות החרדית.

ממצאי המחקר מצביעים על כך שההערכה של נשים חרדיות גבוהה באופן מובהק מההערכה של נשים חילוניות במספר משתנים: רווחה נפשית, הערכה בגוף, דימוי גוף, שמירה על הגוף וטיפוח הגוף. עוד עולה מהמחקר שהיבטים של נחמה במגע, ממד אחד של השקעה בגוף, באופן מובהק גבוה בקרב נשים חילוניות

מאשר בקרב נשים חרדיות. על מנת להבין ולהרחיב את התוצאות הכמותיות ולקבל תמונה רחבה יותר של הממצאים בתוך המגזר החרדי, נערכו ראיונות עומק עם עשר נשים חרדיות, שהן בעלות פרופיל גבוה או נמוך במיוחד בממדים אחדים.

הממצאים האיכותניים מספקים תמונה צבעונית ומורכבת של שיח מודרני לו שותפות הנשים שהשתתפו במחקר, המאמץ את השיח החילוני של יופי והשקעה בגוף, ובו זמנית ולצידו מתקיים שיח דתי של צניעות וסינון. ממצאי המחקר עקביים עם מחקרים עדכניים על דימוי גוף חיובי, במיוחד בקרב נשים דתיות ברחבי העולם, ומחדשים בהקשר לתפיסות הגוף ובהתאמת כלי המחקר המוכרים למגזר החרדי.

מילות מפתח: נשים חרדיות, תפיסות גוף, תפיסות עצמי, מגע, שאלונים דיווח עצמי